

д.е.н. Тархов П.В., Жукова Т.А.,
Савченко Ю.Г.
Сумський державний університет
**ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ
ВИЩОЇ ОСВІТИ**

За останні вісімнадцять років в Україні відбулися політичні, економічні та соціальні перетворення, пов'язані з демократизацією суспільства, створенням ринкових відносин, які торкнулися всіх сфер економіки та соціальної сфери, зокрема й системи вищої освіти. На різних рівнях державного управління, а також у освітянському просторі ведуться дискусії щодо подолання хронічного бюджетного недофінансування не лише матеріально – технічного забезпечення процесу навчання, оплати праці викладачів, а й не менш важливого напрямку – стимулювання наукових розробок матеріалів. Крім того, приєднання України до Болонського процесу передбачає залучення додаткових коштів на зміну структури вищої освіти та її стандартів.

Проблема об'єктивного визначення обсягів фінансування залишається актуальною, оскільки нормативний метод фінансування освіти створює передумови для раціонального використання коштів державного бюджету і забезпечення якості підготовки спеціалістів на рівні вимог освітнього стандарту.

Закон України “Про освіту” чітко визначає відсоток ВВП на освіту - 10%. Попри усвідомлення суспільством важливості розвитку вітчизняної освіти та науки, статистичні дані свідчать про вкрай незадовільне спрямування державою фінансових ресурсів на вирішення нагальних потреб цієї галузі. Нині вищі заклади освіти позбавлені стовідсоткового фінансування. Незважаючи на загальну тенденцію до збільшення державних витрат на утримання вищих навчальних закладів, проблема бюджетного недофінансування залишається актуальною. Так, згідно з Законом України “Про Державний бюджет на 2010 рік” фінансування видатків на освіту становить 5,79 % загального обсягу державних видатків, з них 3,79% загального обсягу державних видатків припадає на підготовку кадрів ВНЗ III-IV рівнів акредитації. Дані останніх чотирьох років підтверджують подібну ситуацію: частка коштів, направлена на фінансування освіти у загальному обсязі видатків у 2006 році становила 6,44 %, у 2007 році – 6,45%, у 2008 році – 6,16 %, у 2009 році – 6,96 %. Передбачених бюджетних коштів вистачає на покриття 60-65 % витрат на оплату праці, 60% комунальних платежів, а кошти на обладнання, відрядження, капітальні ремонти, отримуються за рахунок контрактного навчання. Хотілось би нагадати, що навіть у 1942 році на потреби освіти в колишньому СРСР виділяли 5,7% бюджету, а в 1950 році – аж 14%. Кількість ВНЗ III-IV рівнів акредитації особливо збільшилась за період з 1995 по 2005 роки. Тягар фінансування державних ВНЗ лягає на плечі держави. У 2008 році кількість ВНЗ в Україні склала 345, коли у Великій Британії їх 96, у Франції – 78, в Італії - 65, в Іспанії - 47, у Польщі – 11.

Сучасний стан фінансування освіти і науки в Україні є досить невтішним. Неefективним є розподіл коштів у бюджеті та не відбуваються бажані зміни у використанні нових джерел фінансування даної галузі.

Необхідність реформування системи вищої освіти України та забезпечення її належного фінансування, підвищення рівня якості є проблемою, що зумовлюється процесами глобалізації та самореалізації у світі. Та все ж подолання кризи у фінансуванні навчальних закладів значно полегшиться у разі створення сприятливої законодавчої атмосфери, яка б допомогла системі освіти не лише виживати, а й розвиватися.